

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—,
polletno Din 16.—, četrt-
letno Din 9.—, inozemstvo
Din 64.—. — Poštno-čekovni
račun 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravnišтво: Maribor, Koroška cesta 5

Telefon 2113

Cena inseratov: cela
stran Din 2000.—, pol stra-
ni Din 1000.—, četrt strani
Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—,
1/16 str. Din 125.—, Mali ogle-
si vsaka beseda Din 1.20.

Dejalni verski bojovníki na Čehoslovaškem.

Predsednik čehoslovaške republike dr. Masaryk je svoj čas rekel katoličanom na Čehoslovaškem, da bodo v tej državi imeli toliko pravic, kolikor si jih bodo sami priborili. Te besede so si čehoslovaški katoličani dobro zapomnili ter so se po njih ravnali. V ostri in vztrajni borbi s svobodomiselstvom in protikršćanstvom so izvojevali svobodo Cerkvi in njenemu udejstvovanju v javnem življenju. Na Češkem se je bilo lažnjivo svobodomiselstvo jako razpaslo, in sicer kot liberalizem v meščanskih, kot socializem in komunizem v delavskih vrstah. Katoličani so uvideli, da proti tema močnim sovražnikom, ki proti Cerkvi nastopata vzajemno, ne morejo uspeti brez orožja organizacije. Zato so vso državo prepredili s celo mrežo političnih in nepolitičnih organizacij. Priznati moramo, da se je čehoslovaški liberalizem naučil od francoskega strpljivosti napram krščanskim organizacijam. Na Čehoslovaškem imajo katoličani svobodo organizacije na vseh poljih: na političnem, verskem, gospodarskem in prosvetnem polju in tudi na polju telesne vzgoje, kjer prav dobro deluje krščansko telovadno društvo »Orel«.

Omembe je vredna neka posebna zanimiva organizacija iz zadnjega časa, ki je bila pred petimi leti ustanovljena v okviru katoliške ljudske stranke in ki ima naslov »Zveza dejalnih bojovníh skupin«. Njen ustanovitelj in predsednik je energični katoliški politik Franc Zelenka, član češkega deželne odbora. Namen te organizacije je vzgojiti katoliškemu pokretu zanesljive in sposobne voditelje, ki se bodo proti modernemu sovražniku borili z modernim orožjem. Za ta namen se skrbno izobražujejo in vzgojujejo. Njihova izobrazba se giblje v tistih vprašanjih, ki so velike praktične važnosti. Poučujejo se v zgodovini države in Cerkve, o dolžnostih katoličana napram modernemu času, v narodnem gospodarstvu, o socialnih vprašanjih, glavnih zakonskih določbah, ki se tičejo šol, časnikov ter društev in se vadijo zlasti v govorništvo. Njihova dolžnost je tudi, da vsak dan čitajo iz prekornostne knjige »Hodi za Kristusom«. Vzgojujejo se v tem smislu, da živijo po predpisih vere ter smatrajo obrambo vere in Cerkve kot svojo pglavitno nalogo.

Da morejo svojo nalogo uspešno vršiti, ima vsak nekako knjižnico, ki ob-

sega izrezke iz časnikov in male knjižice o perečih vprašanjih (n. pr. o boljševizmu, fašizmu, o češkem reformatorju Husu itd.). Tako so vedno pripravljeni dati odgovor na vprašanja, ki se trenutno pretresajo v javnosti, poučiti nevedne ter ohrabriti plašljivce. Da je tozadevna njihova pripravljenost še večja, izdaje njih glavni voditelj Zelenka za praktično uporabo nekaj besednjakov o stvareh, ki jih je treba znati vsakomur, kdor nastopa v javnosti kot govornik. Ta slovar izhaja v presledkih kot male knjižice v žepni obliki.

Zveza dejalnih bojovníh skupin se sestavlja iz legij, kojih vsaka broji 300 članov. Ena teh legij je imenovana po sv. Vavlatu, druga po sv. Janezu Nepomučanu, sedaj se snuje legija sv. Cirila in Metoda. V preteklem letu je ta Zveza izvršila veliko in hasnovito delo. Delala in borila se je za katoliško ljudsko stranko, za politično in nepolitično katoliško mladinsko organizacijo, za katoliško prosvetno organizacijo (Zveza sv. Vavlatu), za krščansko telovadno organizacijo (Orel), za katoliške skavte in druge katoliške organizacije. Kamor koli so bili prošeni, so šli kot govorniki, agitatorji in branitelji katoliške stvari. S svojo dejalnostjo, veščino in odločnostjo so katoliški misli na Čehoslovaškem mnogo koristili. Čehoslovaški katoličani so s svojimi raznolikimi, vzajemno delujočimi krščanskimi organizacijami lahko za zgled in pobudo katoličanom v drugih državah.

*

V NAŠI DRŽAVI.

Posojilo smo dobili. Finančni minister je podpisal v Parizu pogodbo o posojilu v znesku 300 milijonov francoskih frankov (660 milijonov dinarjev). Kredit je državi na razpolago pri Narodni banki. Radi posojila je bil znižan državni proračun za eno milijardo in dohodki povečani za 300 milijonov dinarjev. S tem je bil naš državni proračun uravnovesen.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Posvetovanja balkanskih držav. Dne 20. oktobra je bila otvorjena v Carigradu druga konferenca balkanskih držav. Ob tej priliki bi se naj sklenila med vsemi državami na Balkanu posebna pogodba. Razven te pogodbe so še na dnevnem redu razprave glede težkoč zbližanja balkanskih držav, o skupni zaščiti živila in tobaka ter o poštini združitvi.

Kako hoče Rumunija pomagati kmetu? Rumunski finančni ter poljedelski minister sta izdelala načrt, kako pomagati in razbremeniti rumunskega kmeta, ki je radi dolgov že čisto ob propadu. Po tem načrtu bi naj prevzela država kmečke dolgove in bi imeli upniki kmečkih dolgov posla samo z državo. Odplačevanje dolgov bi se izvršilo v dveh razdobjih: 1. Država bi znižala takoj skupni znesek kmečkih dolgov za eno četrtino. 2. Ostanek pa bi plačala v 20 letih in sicer z državnimi papirji, ki bi vrgli 5% obresti. — Proti zgorajnemu načrtu so seve banke, a vlada razglasa, da jim ne bo naložila potom zakona nikakih žrtev, ampak da bo skušala pridobiti razne denarne zavode za to, da bodo pristali prostovoljno na ta vladni predlog. — Da se prepreči na Rumunskem gospodarske težkoče, je izdala vlada uradno poročilo, da pride največja rumunska banka pod državno nadzorstvo.

Avstrija je dobila posojilo od Francozov. Francoska narodna banka je dovolila Avstriji posojilo 60 milijonov šilingov (krog pol milijarde Din).

V Španiji pod novim predsednikom ustavotverne skupščine. Novi predsednik skupščine socialist Azana je stopil pred zbornico z dvema novima zakonskima načrtoma: z zakonom o zaščiti republike in o delavskem nadzorstvu nad podjetji. Zakonski načrt o zaščiti republike daje notranjemu ministru oblast glede zabrane shodov in da kaznuje z začasnim izgonom iz države za vsa dejanja, ki bi bila naperjena proti republiki. Drugi Azanov zakonski načrt pa daje tvorniškem delavcu pravico kontrole nad upravo podjetij, ki imajo zaposlenih nad 50 delavcev. Vsako podjetje z nad 50 delavci dobi delavski odbor, katerega mora vprašati za nasvet, ko določa cene proizvodov. Ti odbori bodo seveda odločevali glede delavskih plač in o vprašanju udeležbe

delavcev pri dobičku tvrdk. Delavstvo bo imelo vpogled v letne računske zaključke podjetij in bo tudi ono nadziralo kazni proti krivcem iz delavskih vrst. Ta zakon o delavski kontroli se ne tiče kmečkih podjetij. — Na Španskem doživljajo delno stavko železničarjev, ki grozi z raztegnitvijo na celo državo.

Italijanski zunanji minister posetil Berlin. Nemška vlada je povabila v Berlin italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija in zunanjega ministra Grandija. Mussolini se je zahvalil za povabilo in je odložil svoj obisk na poznejši čas. Zunanji minister Grandi se je pripeljal v Berlin v nedeljo. Na nemško-italijanskem sestanku so obravnavali za celi svet važna vprašanja. Ta obisk je bil toliko važnejši, ker bo odpotoval Grandi po povratku z Berlina v Združene države v Washington.

Vstaja na otoku dušana. Angleži so te dni zatrli vstajo na otoku Cipru v Sredozemskem morju. Grški nacionalisti bi radi spravili otok pod Grčijo, kar jim je pa še zaenkrat izpodletelo.

Iz nemirnega Baljnega vzhoda. Svet Zveze narodov še do danes ni prišel do zaključka, kako in kaj bi naj ukrenil o japonsko-kitajskem sporu glede Mandžurije. Japonci ne mislijo na resno vojno s Kitajci, pač pa ne bodo nikoli več zapustili Mandžurije. S pogajanj in prekanji v Ženevi hoče Japonska pridobiti časa, da se dogovori z Ameriko, kako bi se naj rešilo mandžursko vprašanje v sporazumu z njo. Ko bo enkrat sklenjen dogovor med tema dvema velesilama, bi ga naj kratkomalo še potrdilo Društvo narodov in bodo morali biti Kitajci zadovoljni s tem, koliko in kakšne pravice jim bodo priznali v Mandžuriji Japonci in Amerikanci.

*

Zagonečna grobnica.

Prebivalci čehoslovaške vasi Kesmark so zelo razburjeni. Pred kratkem je sklenila občina, da bo popravila ter prenovila vaško cerkev, ki je iz 11. stoletja. Med delom so zadeli delavci v spodnjem oboku pod svetiščem na neko grobnico, ki je bila napolnjena s človeškimi kostmi. Ležalo je veliko moških, ženskih in otroških okostnjakov, eden poleg drugega.

Delavec Filip Kuriniov je prejel nalog, naj odstrani človeške preostanke izpod oboka. Kostí bi se naj pokopale v skupno jamo na pokopališču. Med prenašanjem kosti je Filip naenkrat oboletel ter umrl v bolnici. Dva zdravnika, ki sta zdravila delavca, sta bila prvotno prepričana, da imata opravka s težko pljučnico, na katero je kazala izredna bolniškova vročina.

Med tem so pa oboleli drugi delavci, ki so imeli opravka v obokani grobnici, in so jih istotako spravili v bolnico.

Številna obolenja so napotila zdravnike na čisto drugo pot. Prepričali so se, da je Kuriniovova bolezen in njegovih tovarišev kužnega značaja, katero je povzročil doslej še neznan bacil. V zvezi s tem okuženjem kažejo zdravniki

na dejstvo, da so že tudi mumije po egipčanskih kraljevih grobovih okužile marsikoga na smrt. Mumija iz groba kralja Tut-anch-Amona je zahtevala v novjšem času več smrtnih žrtev, — iz vrst onih, ki so tisoč in tisočletja stari kraljevi grobnici našli, odkopali in jo izpraznili v znanstvene svrhe.

Baš kar omenjena domneva je podprta še po beležki iz kronike, ki je iz leta 1807 in je naslovljena: »Čudni dogodki v Kesmarku.« Zapiski poročajo, da je obiskala Kesmark pred 200 leti strašna kuga, ki je pokosila na stotine vaščanov.

Si pač lahko predstavljamo, kako nepopisen strah je popadel sedaj Kesmarkčane, ko je obolelo vsled okuženja toliko delavcev. Okostij niso mogli vseh spraviti izpod cerkve na pokopališče, ker se brani vsakdo, da bi se še dotaknil kake kosti. Grobnico so zopet zazidali.

*

Cerkev v Španiji. Borba framonov in socialistov proti katoliški Cerkvi v Španiji se nadaljuje. Papeški nuncij še ni odšel, temveč bo vztrajal na svojem mestu. Nedavno je obiskal zunanjega ministra Lerrouxa, znanega framonosko-svobodomiselnega voditelja. Ugovarjal je zoper nasilje, ki se sedaj vrši nad katoliško Cerkvijo v Španiji. Cerkev je bila napram republiki vedno obzirna ter opozarjala vernike, da naj bodo lojalni (zvesti) podaniki vsaki zakoniti oblasti. Ustavotvorna skupščina pa je sprejela krivične proticerkvene odredbe, s katerimi se med drugim — onemogočuje redovom poučevanje otrok, čeprav imajo šole in sposobne učitelje, pleni se njihovo imetje, jezuitski red pa se celo goni iz države. Zunanji minister Lerroux je odgovoril z znano framonosko frazo, da vlada ni proti veri in Cerkvi, marveč proti poseganju Cerkve v javno življenje. S tem je minister Lerroux pokazal nehoti katoličanom, odkoder imajo upati pomoči. Iz javnega življenja jih hočejo iztisniti ter nad njim hočejo zagospodariti framonosi in socialisti. Javno življenje morajo torej katoličani priboriti za sebe in za Cerkev. Zato jih sveta Stolica neprestano opominja, naj se v borbi zoper framonstvo in nekrščanski socializem oprejo na svojo lastno moč ter naj se krepko organizirajo v krščanskih organizacijah. Čim bolj se bodo španski katoličani uveljavili s svojo močjo v javnem življenju, tem prej bo zlomljena premoč lažnega svobodomiselnstva in njegovega nasilstva.

Mussolini ne obišče papeža. Večkrat se je poročalo po časnikih, da bo Mussolini šel v Vatikan, da obišče Sv. Očeta. Ta poročila nikdar niso bila bogzna kako verjetna. Ravnanje Mussolinijevo ni bilo v nobenem času tako, da bi se dala iz njega posneti kakšna naklonjenost do vrhovnega poglavarja katoliške Cerkve. Ko je bila sklenjena lateranska pogodba med italijansko drža-

vo in Vatikanom, bi bila dana prilika, to pogodbo tolmačiti ugodno za katoliško Cerkev. Mussolini pa jo je tolmačil Cerkvi in njenim organizacijam v kvar. Ko je potem fašistična mladina začela divjati zoper člane Katoliške akcije v Italiji, bi bilo treba Mussoliniju samo migniti z mezinco, in bi bilo vse divjanje takoj ustavljeno. To pa se ni zgodilo. Sv. Oče se je moral obrniti na zunanji svet in še le potem so fašistični napadaleci, ki so bili v najobilnejši meri deležni naklonjenosti policije, dobili povelje za umik. Na drugi strani sveti Oče dobro pozna fašizem, njegove ideje in njegove težnje. On dobro ve, da je fašizem pogansko oboževanje države in njene moči brez vsakega ozra na krščanstvo in njegove predpise. Rimski papež nima za fašizem niti najmanjših simpatij. Ako je sklenil lateransko pogodbo, jo je sklenil s italijansko državo, ne pa s fašistično stranko, ki ima trenutno državo v svojih rokah. Kot vrhovni poglar Cerkve mora napram vsaki stranki, osebno napram fašistični, ohraniti svojo popolno svobodo. — Vsled tega Mussolini, o katerem se je poročalo, da bo de koncem septembra sprejet od sv. Očeta, ni bil pri papežu.

Sedež grško-katoliške škofije bo Zagreb. Na škofijskih konferencah, ki so se vršile pod predsedstvom nadškofa Bauerja v Zagrebu od 11. do 16. oktobra, je bilo sklenjeno, da naj se sedež grško-katoliške škofije premesti iz Križevcev v Zagreb. Obenem je šla županstvu mesta Zagreba prošnja, naj brezplačno odstopi primerni prostor, kjer se bodo sezidale potrebne zgradbe za škofovo stanovanje in stolno cerkev. V prejšnji dobi so grško-katoliški škofje večkrat stolovali v Zagrebu. Škof Ilija Hranilović je hotel sedež škofije prenesti v Zagreb, pa je to preprečil l. 1888 ban Kuen-Hedervary. Za prenos sedeža škofije so merodajni le upravni ter dušeskrbni razlogi. Upati je, da se bo ta sklep kmalu izvršil.

*

„Trojno gorje.“

Trojno gorje, ki je šibalo naše slovensko-hrvatske pradede, je bilo: grajska gospoda, kužne bolezni in turški vpadi.

Zadnja slovensko-hrvaška vstaja ali punt proti neusmiljenemu zatiranju in stiskanju od strani grajske gospode je bila leta 1573. Slovenska in hrvaška kmečka vojska sta bili že pri pripravi v najtesnejših stikih. Slovenski puntarji pod Ilijo Gregoričem so bili po razsulu Kupiničeve kmečke vojske pri Krškem popolnoma poraženi od štajerske gospode 8. februarja 1572 pri Sv. Petru pod Sv. gorami blizu izliva Bistrice v Sotlo. Duša kmečkega upora v obsoletskih krajih je bil vodja grajskih kovačnic v Lesičnem pri Pilštajnu, Pavel Šterc. Gubec je imenoval Šterca kapitanom kmečke vojske. Prva poglavja slikajo neznosno trpljenje slovenskega in hrvaškega kmeta posebno od strani nečloveškega graščaka Franca Taha, ki je imel svoja posestva v Dolnji Stubici na Hrvaškem in grad Stattenberg pri Slov. Bistrici. Kapitan Šterc in njegova zaročenka Ema iz Pilštajna sta